

Jaarrapport 2012

CENTRA VOORTPLANTINGS TECHNIEKEN PAARD

Jaarrapport 2012

Vlaamse overheid | Beleidsdomein Landbouw en Visserij

CENTRA VOORTPLANTINGSTECHNIEKEN PAARD

JAARRAPPORT 2012

Entiteit: Departement Landbouwen Visserij

Afdeling: Duurzame Landbouwontwikkeling

Auteur: Hanne Geenen

Datum: 24/05/2013

COLOFON

Samenstelling

Entiteit: Departement Landbouw en Visserij

Afdeling: Duurzame Landbouwontwikkeling

Verantwoordelijke uitgever

Jules Van Liefveringhe, secretaris-generaal

Depotnummer

D/2013/3241/146

Lay-out

Carine Van Eeckhoudt, afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling

Druk

Vlaamse overheid

Een digitale versie vindt u terug op

[www.vlaanderen.be/publicaties/www.vlaanderen.be/landbouw/publicaties/CENTRA VOORTPLANTINGSTECHNIKEN PAARD - JAARRAPPORT 2012](http://www.vlaanderen.be/publicaties/www.vlaanderen.be/landbouw/publicaties/CENTRA_VOORTPLANTINGSTECHNIKEN_PAARD_-_JAARRAPPORT_2012)

Aansprakelijkheidsbeperking

Deze brochure werd door het Vlaams Gewest met de meeste zorg en nauwkeurigheid opgesteld. Er wordt evenwel geen enkele garantie gegeven omtrent de juistheid of de volledigheid van de informatie in deze brochure. De gebruiker van deze brochure ziet af van elke klacht tegen het Vlaams Gewest of zijn ambtenaren, van welke aard ook, met betrekking tot het gebruik van de via deze brochure beschikbaar gestelde informatie. In geen geval zal het Vlaams Gewest of zijn ambtenaren aansprakelijk gesteld kunnen worden voor eventuele nadelige gevolgen die voortvloeien uit het gebruik van de via deze brochure beschikbaar gestelde informatie.

De informatie uit deze uitgave mag worden overgenomen mits bronvermelding.

INHOUD

CENTRA VOORTPLANTINGSTECHNIEKEN PAARD

1	INLEIDING.....	1
2	RESULTATEN SEIZOEN 2012	3
2.1	Inleiding	3
2.2	Erkende centra	5
2.3	Spermawinning.....	7
2.3.1	Aantal ingezette hengsten.....	7
2.3.2	Aantal dosissen sperma	8
2.3.3	Verdeling per provincie	10
2.4	Inseminatie.....	11
2.4.1	Aantal ingezette hengsten.....	11
2.4.2	Aantal geïnsemineerde merries	12
2.4.3	Verdeling per provincie	12
2.4.4	Drachtigheidsresultaat.....	14
2.5	Embryotransplantatie.....	15
3	ROL VAN HET DEPARTEMENT LANDBOUW EN VISSERIJ	17
3.1	Fokkerij - stamboekwerking	17
3.2	Fokkerij – centra voortplantingstechnieken paard.....	17
4	BESLUIT.....	19
	FIGURENLIJST	20
	TABELLENLIJST.....	20

1 INLEIDING

Het jaarrapport 2012 over de centra voor voortplantingstechnieken bij paarden bevat naar jaarlijkse gewoonte een aantal kengetallen over de winning van sperma, de inseminatie van merries en embryotransplantatie tijdens het seizoen 2012.

Om deze activiteiten te mogen uitvoeren moet een centrum beschikken over de nodige erkenningen. Deze erkenningen worden afgeleverd door de Vlaamse overheid in het geval van nationale handel en door de federale én Vlaamse overheid in het geval van intracommunautaire handel.

Op 31 december 2012 waren er 103 centra erkend bij de Vlaamse overheid voor één of meerdere activiteiten. Jaarlijks geven deze centra in het voorjaar een overzicht van hun activiteiten met betrekking tot het voorgaande seizoen. Deze resultaten worden verwerkt tot een jaarverslag en vergelijking met de resultaten van voorgaande jaren, en geven waardevolle informatie over tendensen in de sector.

De afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling dankt de bedrijfsleiders van de centra voor het ter beschikking stellen van deze informatie.

2 RESULTATEN SEIZOEN 2012

2.1 Inleiding

Het winnen, behandelen en/of bewaren van sperma, eicellen en embryo's, bestemd voor derden, mag uitsluitend uitgevoerd worden door centra die daarvoor een erkenning hebben.

Op 1 januari 2011 trad het Besluit van de Vlaamse Regering van 19 maart 2010 betreffende de organisatie van de fokkerij van voor de landbouw nuttige huisdieren, in werking. Dit besluit staat ook bekend als het Fokkerijbesluit.

Het Fokkerijbesluit bepaalt in artikel 35 het volgende: *“Voor het winnen of opslaan van sperma, eicellen en embryo's van paardachtigen is een erkenning vereist met het oog op het in de handel brengen ervan onder de vorm van een verkoop, een bezit met het oog op verkoop, een aanbieding voor verkoop en iedere beschikbaarheidsstelling, levering of overdracht aan derden tegen of zonder vergoeding, met het oog op gebruik”.*

De erkende centra mogen bovendien enkel sperma winnen, bewaren, insemineren of verhandelen van hengsten die door een erkende vereniging of organisatie van fokkers toegelaten zijn tot de voortplanting. Deze hengsten beschikken over dekcertificaten en hun nakomelingen kunnen ingeschreven worden in het stamboek van een erkende vereniging of organisatie van fokkers.

De centra die sperma, eicellen of embryo's winnen die uitsluitend bestemd zijn voor de nationale handel, worden erkend door de Vlaamse overheid. Het Departement Landbouw en Visserij houdt toezicht op het vervullen van de erkenningsvoorwaarden. Deze voorwaarden hebben betrekking op:

- o infrastructuur en uitrusting waaraan het centrum moet voldoen;
- o zoötechnische voorwaarden waaraan donorhengsten moeten beantwoorden;
- o administratieve voorwaarden waaronder de productie en de handel van sperma, eicellen en embryo's moet gebeuren.

De werking van de centra wordt opgevolgd door de afdeling Duurzame Landbouwwontwikkeling van het Departement Landbouw en Visserij.

De centra die sperma, eicellen of embryo's winnen, die ook bestemd zijn voor de intracommunautaire handel, worden zowel erkend door de Vlaamse overheid als door de federale overheid, namelijk door het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen (FAVV).

- o De Vlaamse overheid is in dit geval bevoegd voor de zoötechnische en administratieve voorwaarden.
- o De federale overheid is bevoegd voor de voorwaarden betreffende infrastructuur en uitrusting van het centrum en de sanitaire aspecten waaraan donorhengsten en donormerries moeten voldoen.

Ook de werking van deze centra wordt opgevolgd door de afdeling Duurzame Landbouwwontwikkeling van het Departement Landbouw en Visserij voor wat betreft het zoötechnische en administratieve aspect. Het FAVV staat in voor de controles aangaande infrastructuur, uitrusting en sanitaire aspecten.

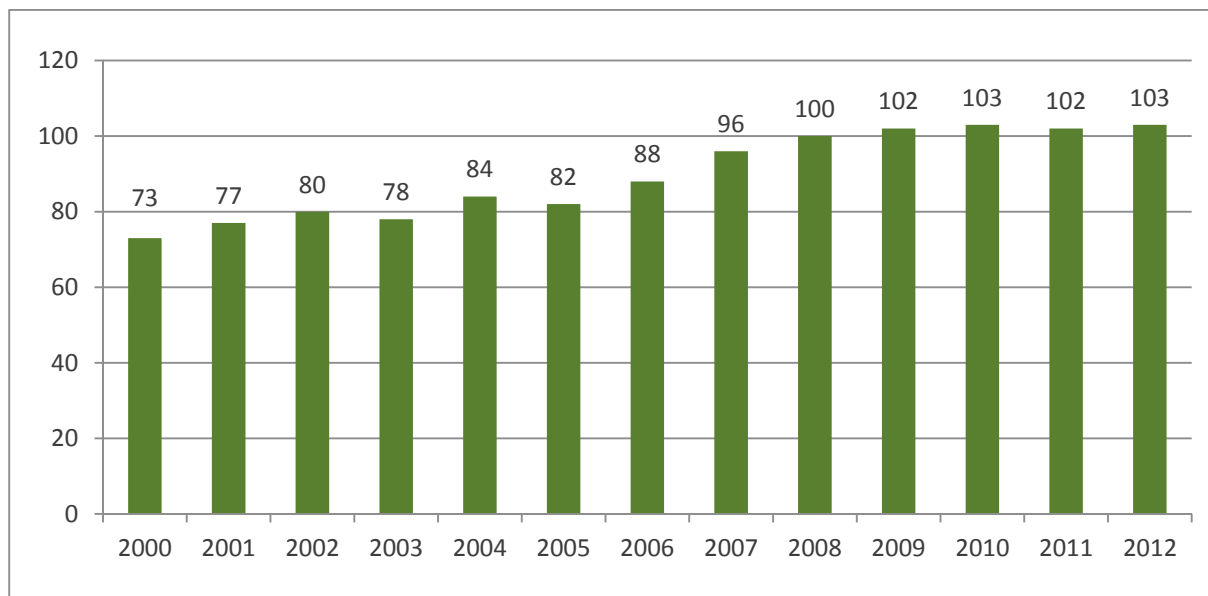
Tabel 1 geeft een overzicht van de activiteiten waarvoor een erkenning verleend wordt, samen met de bevoegde overheid.

Tabel 1. Overzicht van te erkennen activiteiten en bevoegde overheid

Activiteit	Overheid die de erkenning verleent
Winning van sperma – nationaal	Vlaamse overheid
Opslag van sperma – nationaal	Vlaamse overheid
Winning van sperma – intracommunautair	Vlaamse overheid + FAVV
Opslag van sperma – intracommunautair	Vlaamse overheid + FAVV
Winning van embryo's – nationaal	Vlaamse overheid
Opslag van embryo's – nationaal	Vlaamse overheid
Winning van embryo's – intracommunautair	Vlaamse overheid + FAVV
Opslag van embryo's – intracommunautair	Vlaamse overheid + FAVV
Winning van eicellen – nationaal	Vlaamse overheid
Opslag van eicellen – nationaal	Vlaamse overheid
Winning van eicellen – intracommunautair	Vlaamse overheid + FAVV
Opslag van eicellen – intracommunautair	Vlaamse overheid + FAVV

2.2 Erkende centra

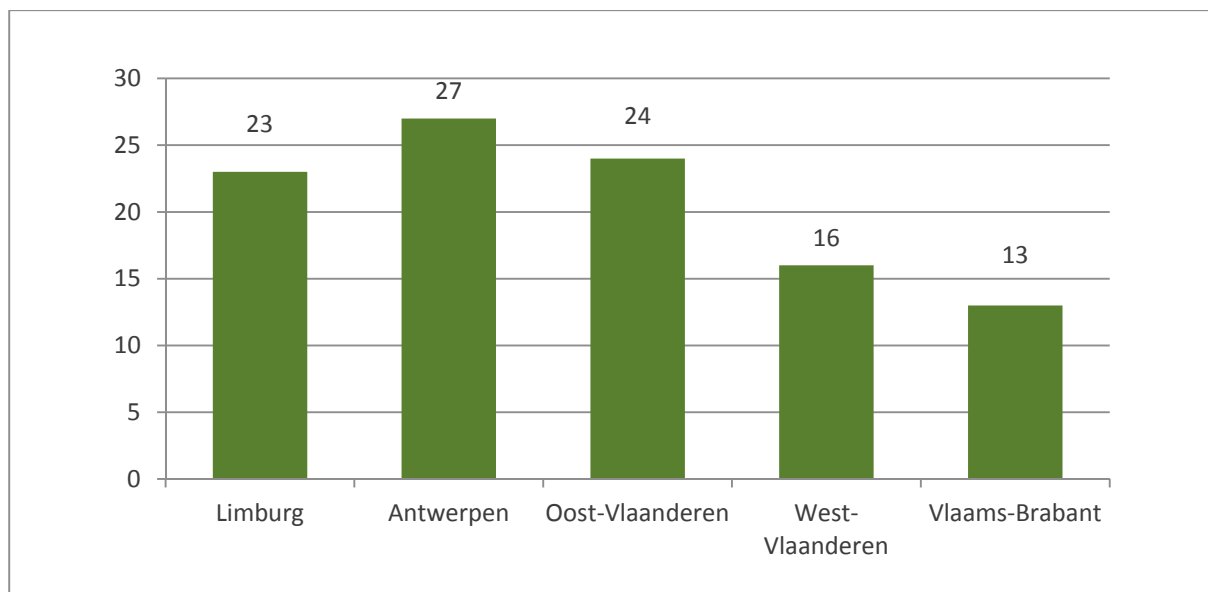
In 2012 waren er in Vlaanderen 103 centra erkend waarop één of meerdere van de hierboven vermelde activiteiten plaats hadden. Sinds 2009 is er een stagnatie in het aantal erkende centra (figuur 1).

Figuur 1. Evolutie van het aantal erkende centra in Vlaanderen

In vergelijking met 2010, hebben 5 centra hun activiteiten en bijhorende erkenning stopgezet in de loop van 2011 terwijl er 6 nieuwe centra zijn bijgekomen.

De centra liggen verspreid over de verschillende provincies waarbij Antwerpen het grootste aantal centra heeft en Vlaams-Brabant het laagste aantal (figuur 2).

Figuur 2. Verdeling van de erkende centra in Vlaanderen

Tabel 2 geeft een overzicht van het aantal erkende activiteiten per provincie. Eenzelfde centrum kan een erkenning hebben voor verschillende activiteiten.

Tabel 2. Overzicht van de erkende activiteiten per provincie

	Sperma				Embryo			
	Winning		Opslag		Winning		Opslag	
	Nat.	IC	Nat.	IC	Nat.	IC	Nat.	IC
Limburg	14	4	15	6	2	0	2	0
Antwerpen	24	1	25	1	2	1	2	1
Oost-Vlaanderen	16	4	18	3	5	1	5	1
West-Vlaanderen	5	8	7	8	5	2	5	2
Vlaams-Brabant	10	3	10	3	0	3	0	3

Er is bovendien in Vlaanderen 1 centrum erkend voor de winning en opslag van eicellen voor de intracommunautaire handel.

2.3 Spermawinning

Enkel sperma dat gewonnen wordt in een erkend centrum mag verhandeld worden en gebruikt worden voor inseminatie van merries van derden. Bovendien mag er in deze centra enkel sperma gewonnen worden van hengsten die door een erkend stamboek zijn toegelaten tot de voortplanting.

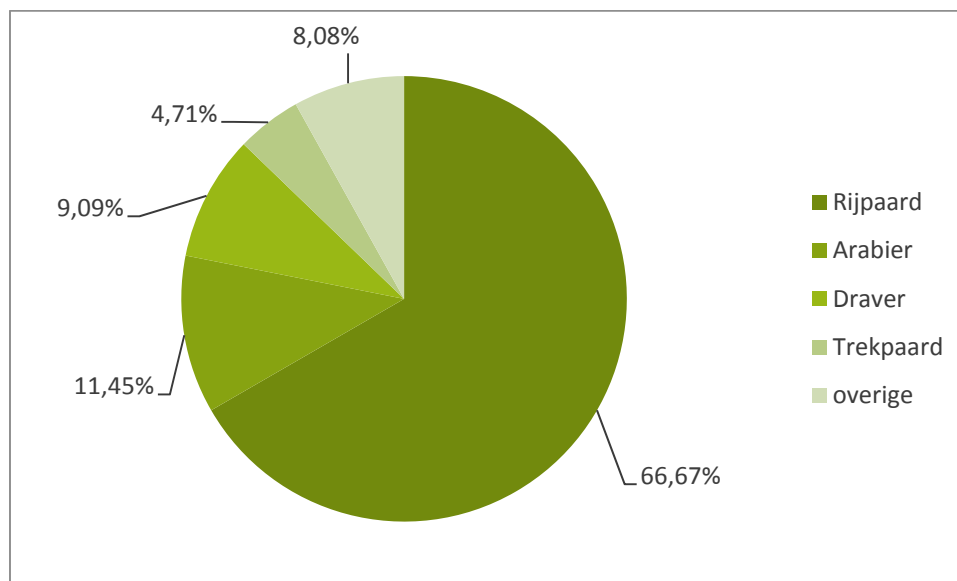
2.3.1 Aantal ingezette hengsten

In 2012 waren er in totaal 297 actieve hengsten aanwezig in de centra voor spermawinning. Dit is een daling van 10,5% in vergelijking met 2011, toen er 333 actieve hengsten aanwezig waren.

In figuur 3 wordt het aantal actieve hengsten getoond per type/ras.

Het merendeel van de ingezette hengsten zijn rijpaarden. Dit zijn paarden die goedgekeurd zijn tot de voortplanting voor stamboeken zoals Zangersheide (Z), Belgisch Warmbloedpaard (BWP), Belgisch Sportpaard (SBS), Koninklijk Warmbloed Paardenstamboek Nederland (KWPN), Selle Français (SF), Holstein, Anglo European Studbook (AES) ...

De term overige in figuur 3 omvat de rassen andalousier, arabo-fries, halfinger, ijslander, lippizaner, paso peruano, quarter horse alsook enkele rijpony's.

Figuur 3. Actieve hengsten aanwezig op de centra voor spermawinning, per type/ras

Er werd in 69 centra sperma gewonnen van 309 hengsten. Dit aantal ligt hoger dan de 297 actieve hengsten hierboven vermeld omdat sommige hengsten naar meerdere centra gingen voor spermawinning. Gemiddeld werd er in de centra sperma gewonnen van 4,3 hengsten.

Er is veel variatie in het aantal hengsten per centrum, zo zijn er een aantal centra met slechts 1 actieve hengst terwijl één centrum sperma heeft gewonnen van 23 hengsten tijdens het seizoen 2012.

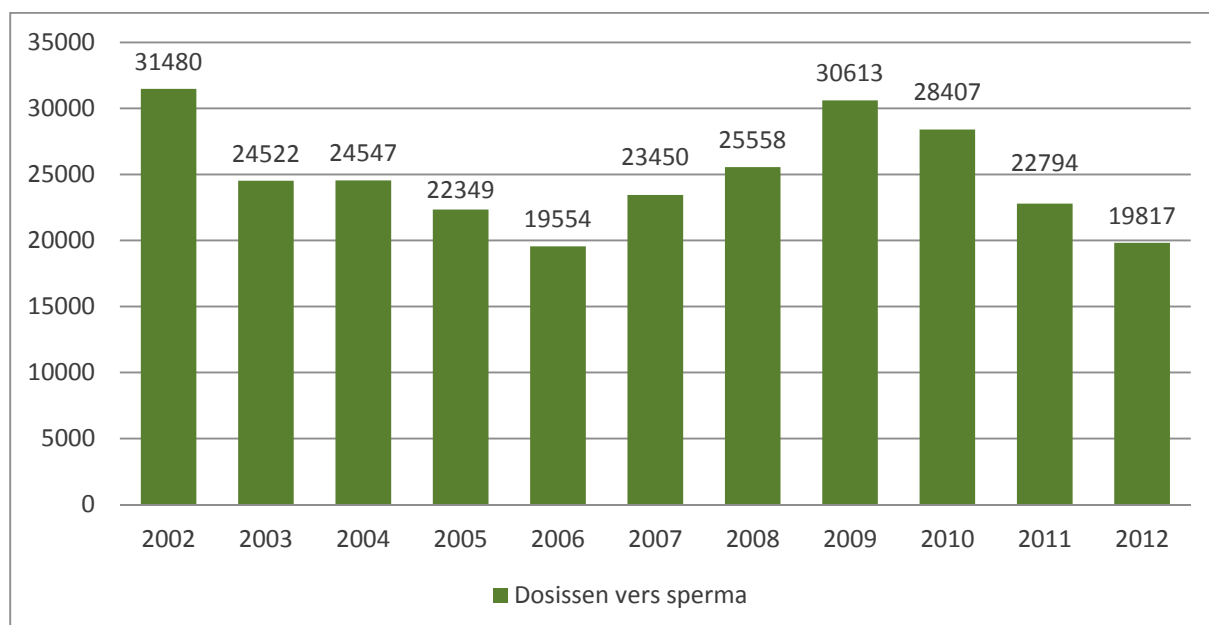
Er waren 9 centra waar meer dan 10 hengsten stonden voor spermawinning. Hiervan waren er 2 gelegen in Limburg, 4 in Antwerpen, 1 in Vlaams-Brabant en 2 in Oost-Vlaanderen.

2.3.2 Aantal dosissen sperma

Sinds 2011 wordt er een duidelijk onderscheid gemaakt tussen het aantal dosissen vers sperma en het aantal rietjes diepvriessperma. Een dosis vers sperma is in principe die hoeveelheid vers sperma die nodig is om één merrie te insemineren met een goede kans op drachtigheid. De dosis die nodig is om één merrie te insemineren met diepvriessperma, bestaat gewoonlijk uit een aantal rietjes diepvriessperma. Dit benodigde aantal wordt onder andere bepaald aan de hand van de kwaliteit van het sperma en de invriesbaarheid. Dit kan verschillen van hengst tot hengst alsook van dag tot dag.

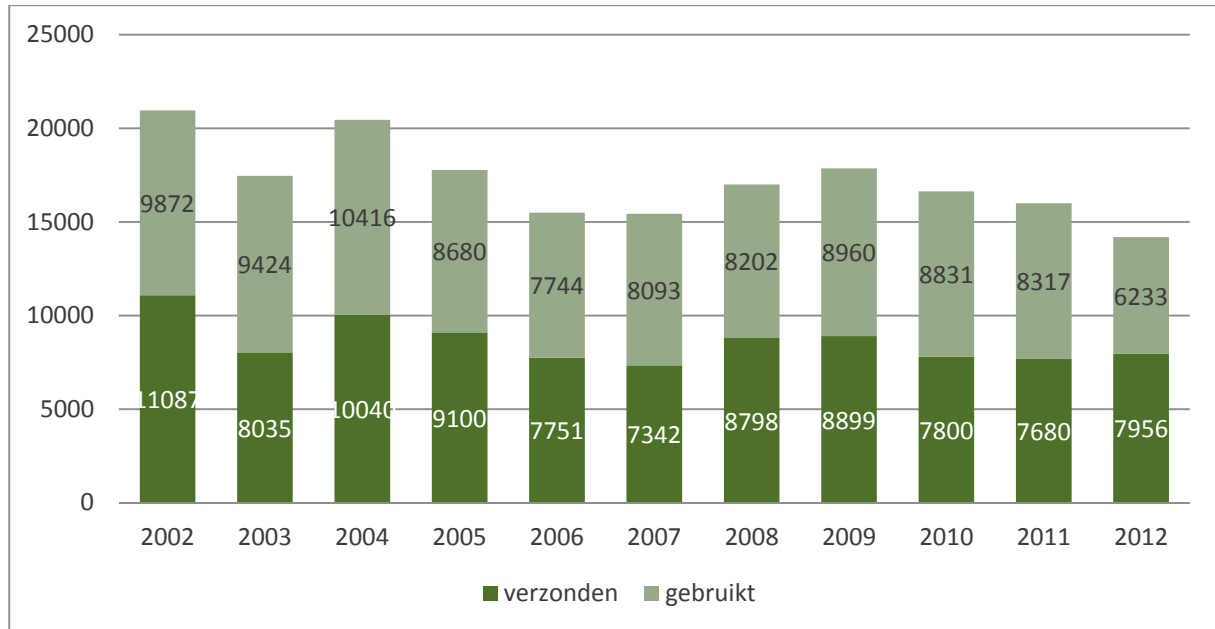
- Vers sperma

In 2012 werden er 19817 dosissen vers sperma gewonnen van 297 hengsten in de centra. Dit is een daling van 13% ten opzichte van 2011 (figuur 4).

Figuur 4. Evolutie van het aantal gewonnen dosissen sperma

Van het aantal geproduceerde verse dosissen werden er 6233 dosissen gebruikt in de centra zelf en 7956 dosissen werden verzonden buiten de centra (figuur 5). In vergelijking met 2011 is er een daling in het aantal dosissen dat in de centra zelf gebruikt wordt voor inseminatie. Het aantal verzonden dosissen is vergelijkbaar met 2010-2011.

Figuur 5. Evolutie van het aantal gebruikte en verzonden verse dosissen

- Diepvriessperma

In 2012 werden 36341 rietjes van 74 hengsten sperma gewonnen om in te vriezen in 11 erkende centra. In vergelijking met 2011 werden er beduidend meer rietjes gewonnen, maar wel van minder hengsten. Toen werden er namelijk 21805 rietjes sperma gewonnen van 94 hengsten.

Het merendeel van het aantal gewonnen rietjes wordt opgeslagen in het centrum van winning (60%) of verzonden (38,5%).

2.3.3 Verdeling per provincie

Tabel 3 bevat het gemiddeld aantal gewonnen verse dosissen per centrum voor de verschillende provincies. Hierbij is enkel rekening gehouden met centra die in 2012 actief waren wat betreft spermawinning. In Oost-Vlaanderen werd het hoogste aantal verse dosissen gewonnen per centrum terwijl Vlaams-Brabant en West-Vlaanderen het laagste aantal verse dosissen per centrum hebben.

Tabel 3. Gemiddeld aantal gewonnen verse dosissen per centrum, per provincie

Provincie	Aantal centra	Aantal gewonnen dosissen	Gemiddeld
Limburg	12	4668	389,00
Antwerpen	20	5679	283,95
Oost-Vlaanderen	17	7363	433,12
West-Vlaanderen	11	1076	97,82
Vlaams-Brabant	9	1031	114,56
		Gemiddeld:	287,20

Tabel 4 bevat de situatie voor het aantal rietjes diepvriessperma. Uit tabel 4 blijkt dat het grootste aantal rietjes gewonnen wordt in Vlaams-Brabant.

Tabel 4. Aantal gewonnen rietjes diepvriessperma per provincie

Provincie	Aantal gewonnen rietjes
Limburg	13285
Antwerpen	3504
Oost-Vlaanderen	941
West-Vlaanderen	2151
Vlaams-Brabant	16460

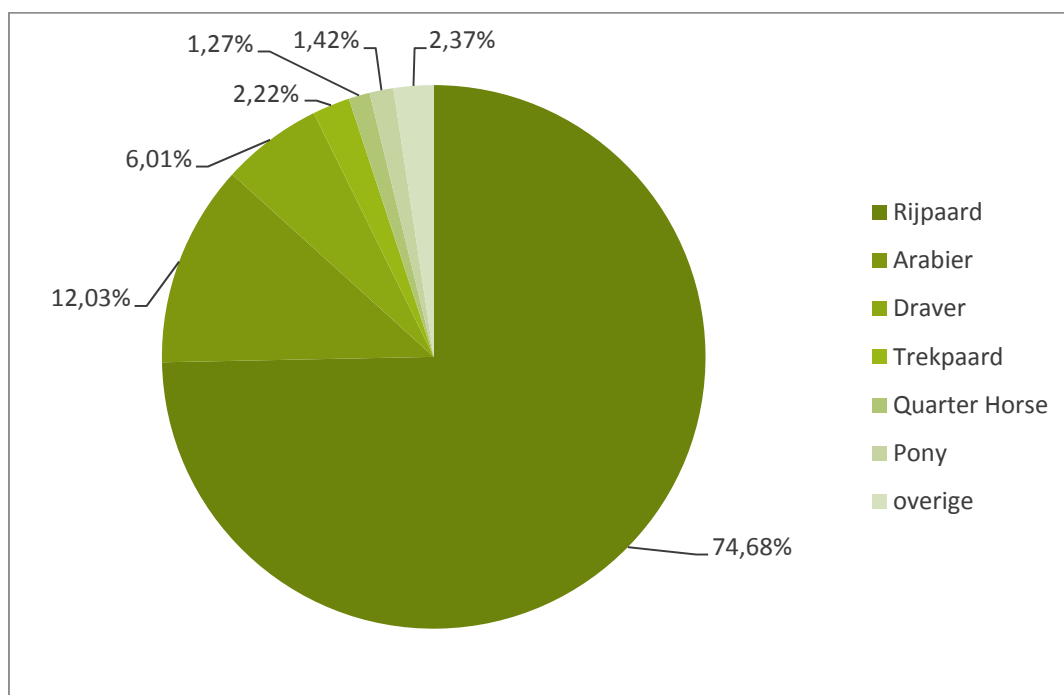
2.4 Inseminatie

Jaarlijks geven de centra cijfers door met betrekking tot de inseminaties die uitgevoerd werden in het centrum. Hierbij moet opgemerkt worden dat de inseminaties uitgevoerd bij de merriehouders thuis niet opgenomen zijn in de resultaten.

2.4.1 Aantal ingezette hengsten

In 2012 werden er in totaal 632 verschillende hengsten ingezet in de centra, dit wil zeggen dat van deze hengsten merries werden geïnsemineerd in de centra. Deze hengsten waren niet allemaal fysiek aanwezig in de centra. Dit aantal is lager dan in 2011. In dat jaar werden er namelijk merries geïnsemineerd van 652 verschillende hengsten.

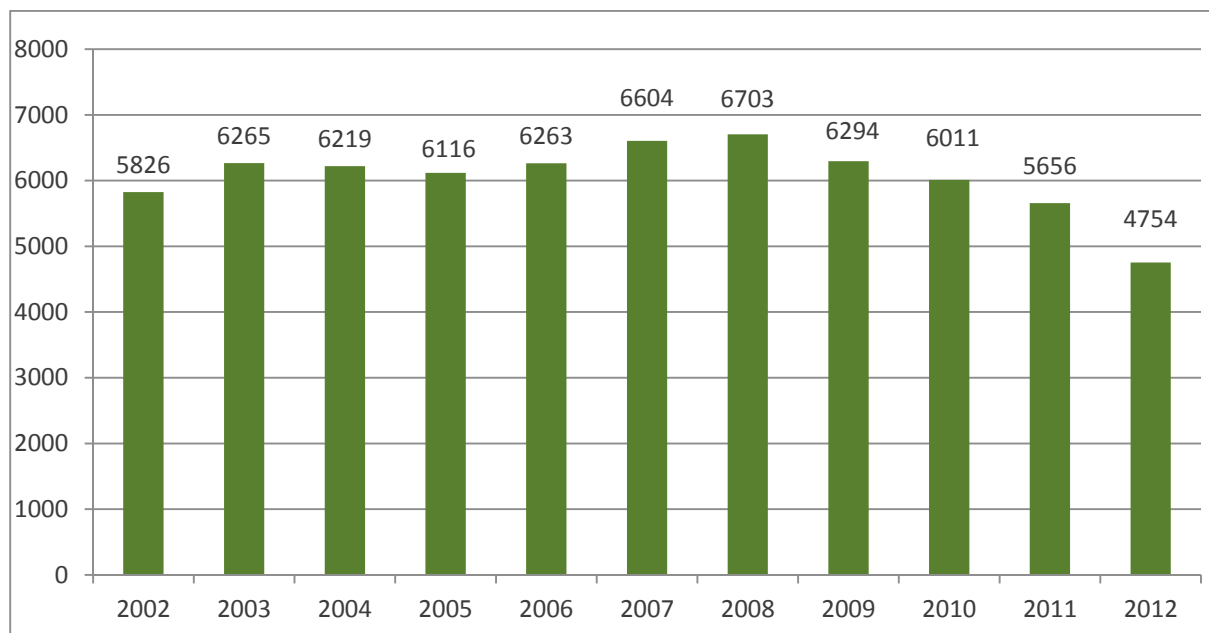
In figuur 6 wordt het aantal ingezette hengsten getoond per type/ras. Het merendeel van de ingezette hengsten zijn rijpaarden zoals beschreven in paragraaf 2.3.1. De term 'overige' in figuur 6 omvat de rassen appaloosa, andalouziër, arabo-fries, fries, haflinger, ijslander, lippizaner, lusitaniër en pasu peruano.

Figuur 6. Aantal ingezette hengsten per type/ras

2.4.2 Aantal geïnsemineerde merries

Er werden in totaal 4754 merries geïnsemineerd in de erkende centra. In vergelijking met 2011 is er een daling van 16%. De dalende trend sinds 2008 zet zich bijgevolg voort (figuur 7).

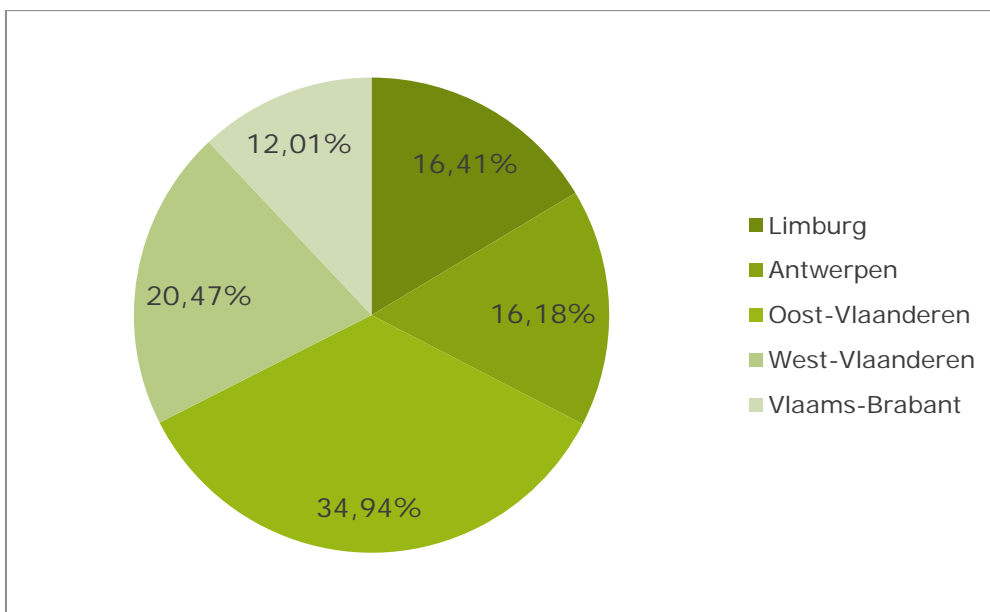

Figuur 7. Evolutie van het aantal geïnsemineerde merries

In 2012 was het aantal geïnsemineerde merries verdeeld over 69 erkende centra zodat er gemiddeld 69 merries per centrum werden geïnsemineerd. Ook hier is er veel variatie tussen de centra. Een aantal centra hadden slechts 1 merrie geïnsemineerd. Er waren 6 centra die meer dan 200 merries insemineerden: 2 in Oost-Vlaanderen, 1 in Vlaams-Brabant, 2 in Limburg en 1 in West-Vlaanderen.

2.4.3 Verdeling per provincie

De verdeling van het aantal geïnsemineerde merries over de verschillende provincies is weergegeven in onderstaande figuur 8. Het grootste aantal inseminaties wordt uitgevoerd in Oost-Vlaanderen.

Figuur 8. Verdeling van het aantal geïnsemineerde merries per provincie

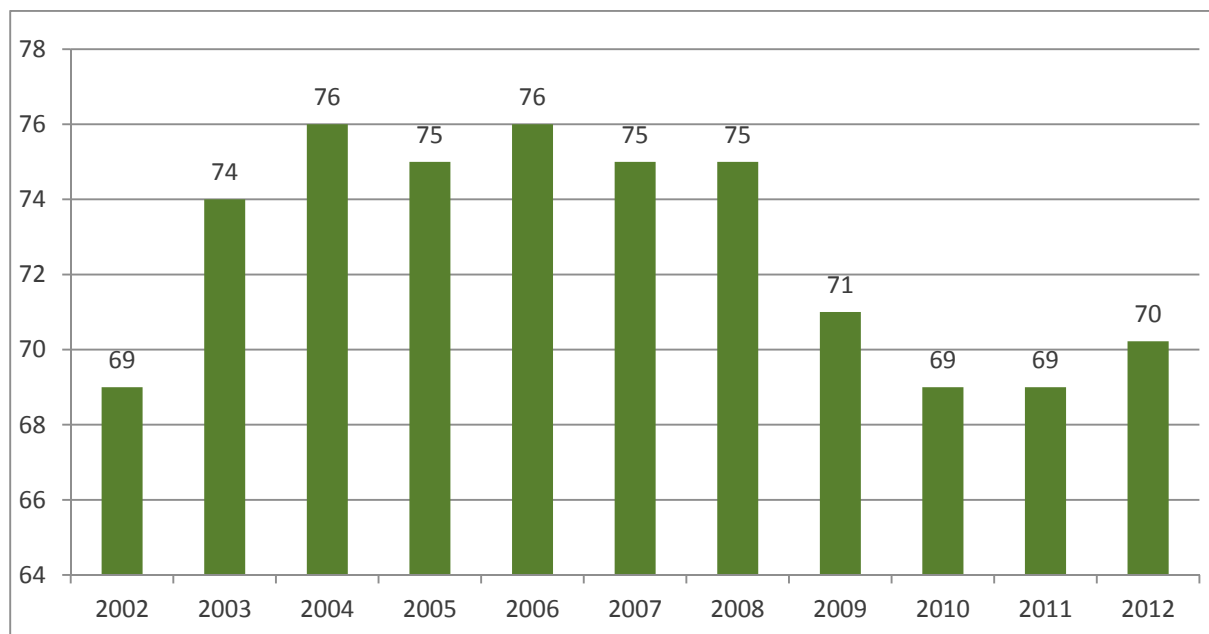
Tabel 5 geeft het gemiddeld aantal inseminaties per centrum weer voor de verschillende provincies. Hierbij werd enkel rekening gehouden met centra waar in 2012 een inseminatie-activiteit plaats vond. In Oost-Vlaanderen wordt het hoogste aantal inseminaties uitgevoerd per centrum, in Antwerpen het laagste.

Tabel 5. Gemiddeld aantal geïnsemineerde merries per centrum, per provincie

Provincie	Aantal centra	Aantal geïnsemineerde merries	Gemiddeld aantal merries per provincie
Limburg	11	780	70,91
Antwerpen	20	769	38,45
Oost-Vlaanderen	20	1661	83,05
West-Vlaanderen	10	973	97,30
Vlaams-Brabant	8	571	71,38
Gemiddeld:			68,89

2.4.4 Drachtigheidsresultaat

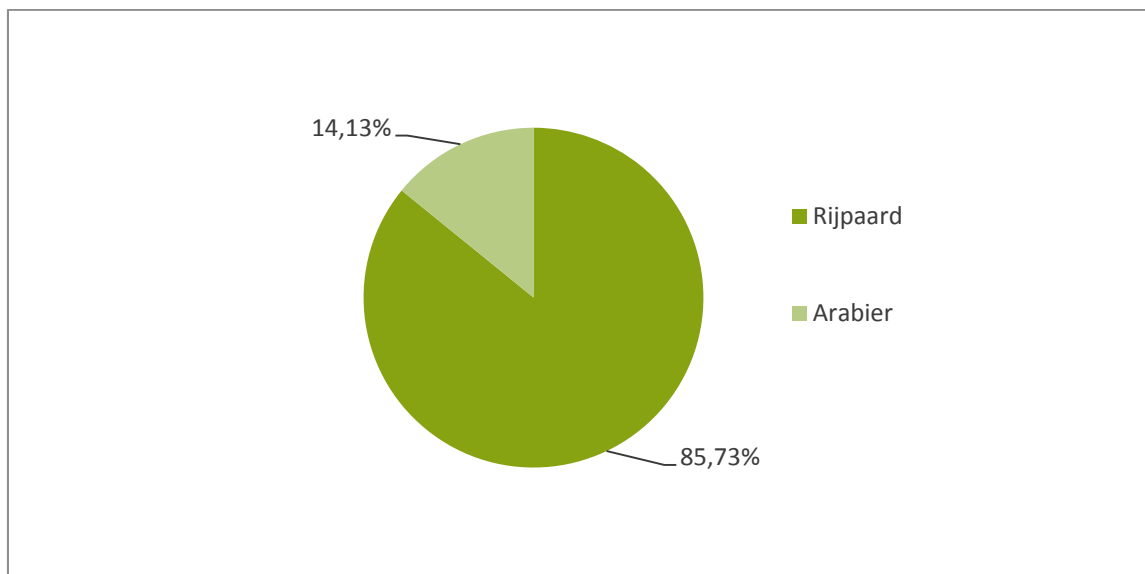
In 2012 was 70,24% van de merries, die geïnsemineerd werden in de centra, drachtig op het einde van het seizoen (figuur 9). Hierbij moet opgemerkt worden dat bij 5,85% van de geïnsemineerde merries het resultaat van de inseminaties niet gekend was. In 2010 was dit nog 15,42% en in 2011 9,64%. De centra worden dus steeds beter geïnformeerd door de merriehouders over het resultaat van de inseminaties.

Figuur 9. Evolutie van het drachtigheidsresultaat

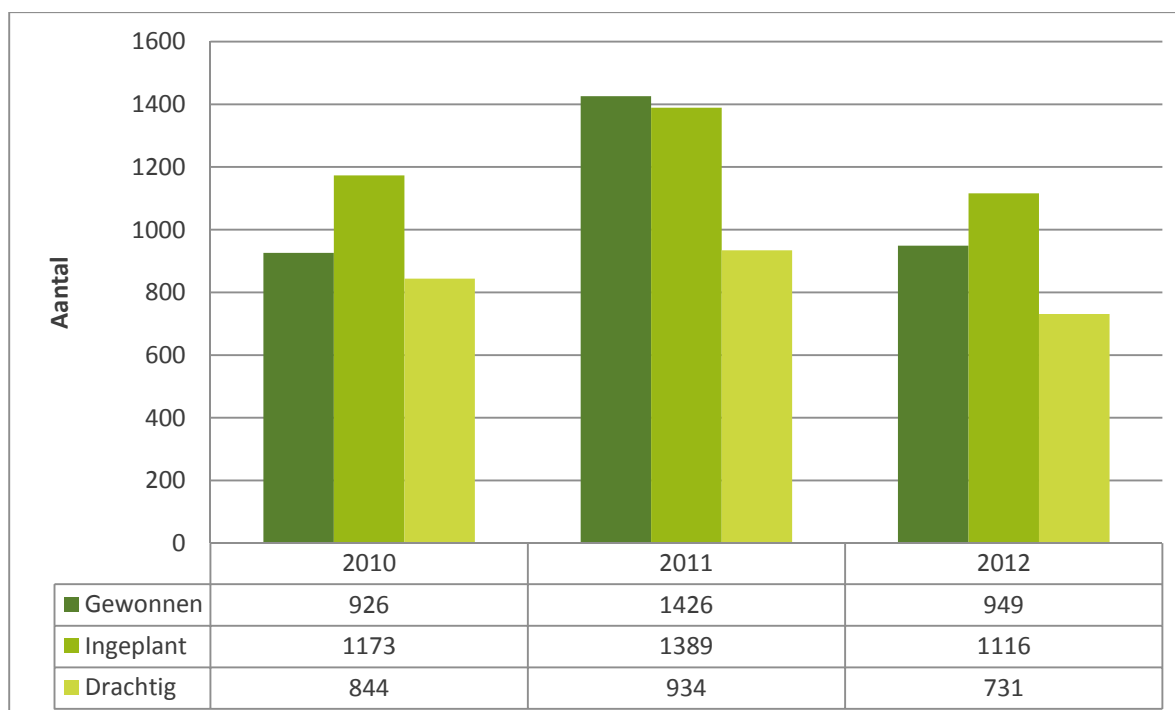
2.5 Embryotransplantatie

In 2011 werden er embryo's gewonnen van 715 donormerries in 12 centra. Deze merries waren hoofdzakelijk rijpaarden (figuur 10). Dit aantal is vergelijkbaar met 2011 toen er embryo's werden gewonnen van 703 donormerries.

Figuur 10. Percentage donormerries per ras/type

In de erkende centra werden in totaal 949 embryo's gewonnen. Dit is een daling van 33,5% ten opzichte van 2011. Uiteindelijk werden er 1116 embryo's ingeplant bij draagmerries in 5 erkende centra waarvan 731 draagmerries drachtig bleken te zijn, ofwel 66,50% (figuur 11).

Figuur 11. Evolutie van het aantal gewonnen en ingeplante embryo's en het aantal drachtige draagmerries

3 ROL VAN HET DEPARTEMENT LANDBOUW EN VISSERIJ

3.1 Fokkerij - stamboekwerking

De Vlaamse overheid verleent steun aan de paardenfokkerijsector in Vlaanderen:

- door de erkenning van een coördinerende vereniging alsook het erkennen van verschillende verenigingen voor het bijhouden van stamboeken;
- door het toezien op de correcte uitvoering van de fokprogramma's door de erkende organisaties;
- door de subsidiëring van prestatieonderzoeken van rijpaardhengsten. In samenwerking met de KULeuven wordt een Genetische Springindex berekend voor hengsten. Dit is een schatting van de erfelijke aanleg van sportpaarden voor springwedstrijden;
- door de subsidiëring van kosten verbonden aan stamboekwerking;
- door de subsidiëring van projecten die innovatie en kwaliteitsverbetering beogen in de fokkerij.

3.2 Fokkerij – centra voortplantingstechnieken paard

De afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling van het Departement Landbouw en Visserij volgt de correcte werking op van de erkende centra voor voortplantingstechnieken bij paarden. De centra worden regelmatig bezocht door een ambtenaar van de afdeling. Daarbij wordt nagegaan of het centrum in staat is om sperma en embryo's van hoge kwaliteit te winnen en op te slaan en of voldaan is aan alle zoötechnische en administratieve voorwaarden.

4 BESLUIT

Er is dit jaar een duidelijke terugval in de activiteiten die uitgevoerd worden in de erkende centra voor voortplantingstechnieken bij paarden. In 2010-2011 was de economische crisis reeds licht voelbaar in de paardensector, maar in 2012 zijn de gevolgen weeral sterker zichtbaar.

De sector merkt dat de handel in jonge paarden sterk achteruit gegaan is en dit laat zich ook voelen in de fokkerij. De terugval is zowel te zien in een daling van het aantal gewonnen dosissen, alsook in een daling van het aantal inseminaties uitgevoerd in de centra.

De afgelopen jaren kwam de Belgische paardenfokkerij meermaals positief in het nieuws mee dankzij de uitmuntende resultaten van verschillende Belgisch gefokte springpaarden. Dit geeft aan dat de paardenfokkerij in ons land, waarin ook de erkende centra een belangrijke rol spelen, zichzelf één van de beste ter wereld mag noemen.

FIGURENLIJST

Figuur 1.	Evolutie van het aantal erkende centra in Vlaanderen.....	5
Figuur 2.	Verdeling van de erkende centra in Vlaanderen	5
Figuur 3.	Actieve hengsten aanwezig op de centra voor spermawinning, per type/ras.....	7
Figuur 4.	Evolutie van het aantal gewonnen dosissen sperma	8
Figuur 5.	Evolutie van het aantal gebruikte en verzonden verse dosissen.....	9
Figuur 6.	Aantal ingezette hengsten per type/ras	11
Figuur 7.	Evolutie van het aantal geïnsemineerde merries	12
Figuur 8.	Verdeling van het aantal geïnsemineerde merries per provincie	13
Figuur 9.	Evolutie van het drachtigheidsresultaat	14
Figuur 10.	Percentage donormerries per ras/type	15
Figuur 11.	Evolutie van het aantal gewonnen en ingeplante embryo's en het aantal drachtige draagmerries.....	15

TABELLENLIJST

Tabel 1.	Overzicht van te erkennen activiteiten en bevoegde overheid	4
Tabel 2.	Overzicht van de erkende activiteiten per provincie.....	6
Tabel 3.	Gemiddeld aantal gewonnen verse dosissen per centrum, per provincie	10
Tabel 4.	Aantal gewonnen rietjes diepvriessperma per provincie	10
Tabel 5.	Gemiddeld aantal geïnsemineerde merries per centrum, per provincie	13

